1. Бұл үзінді Бұқар жыраудың Ақ-Абылай (Абылай) өлеңінен алынған.
Абылай ханның он бір жасынан бергі өмірі жазылған.
2. Теңеу: заттың нәрсенің белгісін қасиетін көрсететін ұғым.
Теңеу сөздер: кенедей, төбедей, көппендей, көріндей.
Композиция көркем шығарманың құрылысы
Сюжет: өзара жалғасқан оқиғалардың тізбегі.
3)
2. Ауызекі сөйлеу ерекшелігі: күнделікті тұрмыста қолданылатын қарапайым сөздер жиі кездеседі.
4) Кейіпкердің өз сөзінің ішінде біреудің айтқан сөзін еш бір өзгертпестен, сол айтылған күйінде беретін төл сөз дейміз. Автор сөзі жай сөзбен байланысты айтылған сөйлеушінің өз сөзі.
5) 1) Бірінші жақта баяндалған.
2) Көркем әдеби стильде жазылған.
3) Бұл мәтінде оқу жылы басталған балалар оқуға келіп жатыр. Қарт ағай балаларға оқытуға тырысып отыр бірақ, ол ауырып отырған болатын. Бір бала оқуға тырысып алға ұмтылып отыр. Бұнда негізгі ой білімге оқуға тырысып отыру керек.
4.2) Құрмалас сөйлем - екі немесе бірнеше жай сөйлемнен құралып, күрделі ойды білдіретін, мағынасы, жағынан өзара байланысты біртұтас сөйлем.
3. 1) Дұрыс сөйлеу орфоэпия
Дұрыс жазу орфография.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ
"ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ"
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

1-тапсырма

Үзінді Бұқар жырау Қалқаманұлының "Ай, Абылай, Абылай" толғауынан алынған. Ол осы толғауында өзі куә болған Сабалақ атпен жүрген, Әбілмәмбет төренің түйесін баққан Абылайдың он бір жасынан бергі өмірін сипаттайды.

2-тапсырма

1) "Алпамыс батыр" жырының бұл нұсқасын Жүсіпбек Шайхисламұлы 1899 жылы Қазан қаласында "Қисса-и Алпамыс батыр бұ турур" деген атпен жарияланған.

Өлең жолдарындағы ажарлаулардың түрі теңеу. Теңеу — заттың нәрсенің белгісін, қасиетін, сапасын көрсететін ұғым. Теңеу —-дай-дей, -тай-тей, жұрнақтары жалғау арқылы жасалады.

Өлең жолдарындағы теңеу сөздер — көлдей, төбедей, кепкендей, көріндей

2) Сюжет — өзара жалғасқан оқиғалардың тізбегі, біртұтас желісі. Сюжеттің негізі — өмірлік тартыс, конфликт, кейіпкерлердің қарым-қатынастағы қақтығысы.

Композиция — көркем шығарманың құрылысы. Композиция сөз жоқ, сюжетпен тығыз байланысты: Сюжет те, композиция да әдеби шығарманың мазмұнын көркем жинақтап, мазмұнды пішінге көшірудің құралы.

3-тапсырма

1) Бұл тілдегі көп қолданылатын сөздердің дұрыс жазылу үлгісін алфавит тәртібімен тізіп берілген сөздік. Тілдегі қолданылып жүрген алуан түрлі сөздердің жазылуын емлелік орфографиялық ережелерге шығару мүмкін емес. Сондықтан біркатар сөздердің қалай жазылуындағы сөздікте ғана берілсін, сол арқылы дұрыс жазу дағдысын ~~тұрақ~~ тұрақтандыру

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ "ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

ATR ATR ATR ATR ATR ATR

Дұрыс сөйлей білу — ойлай білу, Ойлай бала, дұрыс ойлау, дұрыс жазуға мүмкіндік тудыру керек. Меніңше, әрбір адам дұрыс ойлап, дұрыс сөйлеп, әсіресе дұрыс жазып үйренуге мүмкіндік іздеу керек. Өйткені, адамдар күннен-күнге сауатсызданып бара жатыр.

2) Ауызекі сөйлеу тілі әдеби тілдің ауызша және жазбаша түрінен бөлек, адамдардың күнделікті өмірде, қарым-қатынаста, үй ішінде, жұмыста, көшеде, т.б жағдайларда ауызба-ауыз сөйлесу үстіндегі көрініс. Ауызекі сөйлеу тілінің енді бір белгісі — эмоционалды-экспрессивті лексика. Тұрпайы сөздер, еркелету, жақтырмау, мінездеу, т.б. бағыты бар сөздер көп қолданылады. Ауызекі сөйлеу тіліндегі еркіндік сөз жасауға мүмкіндік береді. Ауызекі сөйлеу тіл(індегі) стилінің лексикалық ерекшеліктері- сөйлеу тілі стилінде күнделікті тұрмыста қолданылатын қарапайым сөздер жиі ұшырасады. Мысалы:

— Бала, сен бүгін де шөпті өңдіре алмадың.

— Кеш барасың шөп қайдан өнсін. Арқасынан күн өткен ешкі құсап

4-тапсырма

1) Сөйлеуші өз сөзінің ішінде біреудің айтқан сөзін еш бір өзгертпей, сол айтылған күйінде берілуі төл сөз деміз. Мысалы: Майқы би баласы — Үйсінге: "Хан ақылды, әділ бала, қараша батыл, ынтымақты бала, қара жерден су ағызып, кеме жүргізеді", — деп батасын береді. Осы мысалда сөйлеуші Майқы айтқан сөзді төл сөз етіп беріп отыр.

Төл сөзбен байланысты айтылған сөйлеушінің өз сөзін автор сөзі деміз. Жоғарыда алынған мысалдағы Майқы би баласы — Үйсінге ... деп батасын береді деген — автор сөзі: мұнда сөйлеуші төл сөзі

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ "ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

кімге қаратып айтқаны жайында түсінік береді.
Төл сөз бен автор сөзі де көмекші етістігі арқылы байланысады, ал үнемі автор сөзінің құрамында болады және деді, дейді, деп, деген екен, дей жаздады, дегендей, т.б тұлғада түрінде қолданылады. Мысалы: Майқы ақсақ — өмір бойы арбамен жүретін және арбасын жасау адамға жетектетін кісі екен.
— Оған мені апарыңдар, мен көрейін — дейді Майқы би. Бала Майқыны көргеннен-ақ орнынан атып тұрып:
— Ассалаумағалейкум, хан біткеннің қызығы, бұқара жақтың қазығы, азығы, — деп сәлем береді.
Төл сөздің мазмұны автор сөзінің ыңғайына қарай біреудің айтқан сөзі ғана емес, оның ойлаған ойы, айтуға оқталған сөзі де болып келеді.
Төл сөзі автор сөзінен бұрын орналасса, төл сөз тырнақшаға алынады да, төл сөз бас әріппен бастап жазылады, төл сөздің соңына, егер ол хабарлы сөйлем болса, үтір, сұраулы сөйлем болса, сұрау белгісі, лепті сөйлем болса, леп белгісі қойылады да, одан кейін автор сөзінің алдынан сызықша қойылады. Мысалы: "Сонан қымыз Сарыарқада басқан жоқ", — дейді жыр.
Төл сөз — автор сөзі түрінде орналасудың тыныс белгілерін былай көрсетуге болады:

"______", — ~~~~; — ______?, — ______!

Төл сөз автор сөзінен кейін тұрса, автор сөзінен кейін қос нүкте қойылады да, одан кейінгі төл сөз тырнақшаға алынады не алдынан сызықша қойылады.
Автор сөзі — төл сөз түрінде орналасудың тыныс белгілерін сызба арқылы былай көрсетуге болады:

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ "ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

~~~ ; “___” ; — ~~~ :

2) Жалаң сөйлемнің мағыналық мазмұнын толықтыру үшін оған әлдене тұрлаусыз мүше қосқанда, сөйлем жайылмаға айналып оның шеңбері кеңейеді. Бірақ ол күрделі болмайды. Сөйлем күрделі болу үшін оған ұйытқы болатын тұрлаулы мүшелері — бастауыш пен баяндауышы бар екі не одан да көп жай сөйлем өзара тұтас бір сөйлем орнына жұмсалу керек.

5-тапсырма

1) Бірінші жақ.

2) Көркем әдеби стиль.

3) Күз басталды, жеті жасар балалар бірінші сыныпқа барды. Аян екеуі Иманжанов атты кісінің сыныбында болды. Аян бірінші күннен-ақ көзге түсіп, әріптерді айна-қатесіз қағазға түсіріп, тез жаттап алып жүрді. Бірақ та ол осы үйренгеніне көңілі толмай, тезірек барлық әріпті үйренгісі келіп жүрді. Бұған себеп болған оның ағасына хат жазуды армандағаны.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ
"ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ"
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ
~~~

қ.т - 1001

Қатысушының шешімдерін толтыруға арналған өріс / Поле для заполнения решений участника Парақ / Страница № 1

1. Үзінді А.Құнанбайұлы „Ескендір". . Бұл туындыда соғыс жайлы айтылған. Халды өлтіріп, қаласын басып алғандығы, көп елді аяусыз жойғаны, кінәсіз елдің, жердің бәрін шапқандығы, қан-төгіс болғандығы жайлы айтылады.

2.1) Өлең жолдарындағы ирония: Алланың құдай берген аз бағына; болыс боп ішімнен қармағына.

2) Қобыланды батыр жырынан алынған.

Айшықтау түрі:

2) Ерекше леп, екпін, тыныс беру.

3) 1. Лексикалық, грамматикалық, мәдени құрамдас бөлігі.

2. Қазіргі сөздерге ұқсас, ескі сөздер.

3. Үтір құрмалас сөйлем құрамындағы жай сөйлемді, оқшауланған мүшелерді, оқшау сөздерді, бірыңғай мүшелерді, төл сөзді т.б айыра білу үшін қойылады.

4. Будан сөздер - әр түрлі элементтерден жасалған сөздер.

5. Ауызекі тілдің тек өзіне тән сөздік қоры болады, ол екпінге, сөйлемдегі мағынаға көбірек жүгінеді.

4) 1. Мен заманымда қандай едім?

2. Жүрімелеу

3. Жарға соққан толқындай - тез қызылдайтын, ашулы.

Наркескендей - қылыштың бір түрі. Сол себепті өткір едім делінген.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ
"ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ"
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

5. 1) С. Мошын ауылы

2) Публицистикалық стиль

3) Мәтіндегі негізгі ой жесінің Мошын ауылындағы тағдыры, жесінің қандай адам болғандығы, ешкімді жамандамайтыны, ешкімге жамандамайтыны, және Мошқа ауылы жайлы айтылған.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ
"ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

1 - тапсырма
Бұл үзінді Қадыр Мырза Әлидің „Қызыл кітап" деген өлеңінен алынған. Қадыр Мырза Әли - ұлт ақыны. Оның көптеген өлеңдері, шығармалары табиғатқа байланысты. „Қызыл кітап" өлеңінде табиғаттағы мәселелер жайында айтылады. Табиғат пен адам арасындағы тығыз байланыс, экологиялық мәселелер жақсы айтылған.

2 - тапсырма
1) А) Зарлау. Зарлау - өлеңдегі кейіпкердің мұң, зарын жеткізу.
2) В) Шалыс. Шалыс ұйқас мұңды, зарлы өлеңдерде кездеседі. Бұл ұйқас 4 жолдан аспайды.

3 - тапсырма
Ар - ұят - құрмалас сөйлем, себеп бағыныңқылы сабақтас
Ар - ұят, намыс, кек - бәрі ортақ болған соң (әскер) - құрмалас сөйлем, себеп бағыныңқылы сабақтас.
Әскер достығы терең бір мағына табады

4 - тапсырма
Арланып - көмектес септігі жалғауы, Болғандықтан, Сыныпдағы, Жарайтындағы

5 - тапсырма
I. 1) Арланып - намыстанып, күйініп
2) Жерге көмілер - жоқ боп кетер еді, жойылып кетер еді, іс - түссіз жоғалар еді
3) Жеңіл сөздерді - мағынасыз сөздерді
4) Өнеге жайғыш - тәлім тәрбие беру
5) Дағдылы - үйреншікті, қалыпты

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ "ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

II. Мәтін көркем әдебиет стиліне жатады.
III. Сөздің мағыналы болуы үшін ойдың шеберлігі маңызды.
Сөз арқылы оқырманға ой салады. Бір ауыз сөз адамды марқайтады, көңілінді көтереді.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ
"ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ"
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ